

Kijlin tornin ulkopuolen
pohjakalvaukset

Kesä 196⁵~~7~~, Liisa Merikäinen

Piir. sign.: 23.5/
23.6/
23.8/5

Kijlin tornin ulkopuolen pohjakaivaukset

Suvorovin pohjoissivun pohjavahvistustöissä oli, kaivettaessa mainitun sivun ja Kijlin tornin välistä liittymäkohdassa, pohjoispuolella käynyt ilmi, että tornin keskustan alla ei ollutkaan kalliota, kuten ulkosivusta oli päätelty, vaan kallio laski hyvin jyrkästy heti muurin ulkoreunan sisäpuolella. Torni oli rakennettu hirsiristikoiden päälle, joiden alla oli täytemaata. Hirret, varsinkin tornin pohjassa kiinni olleet, olivat jo täysin poislahonneet ja näistä oli muuraukseen jäänyt vain n. 25 cm halkaisijaltaan olevat halkaistun lieriön muotoiset syvennykset. Torni oli po. nurkan osalta käytännöllisesti katsoen ilmassa.

Kaivauksen alaisen alueen koko oli n. 3 x 2,5 m. Tällä alueella oli näkyvissä 4:n (mahd. 5:n) em. tornin pohjaan upotetun hirren painanteet. Niiden suunta oli pohjois - etelä, taso + 76,87. Näiden alla oli ollut 6 itä - länsisuuntaista hirttä, joista samoin oli jäljellä painanteet tornin alapinnassa. Näiden hirsien jäänt~~et~~^{mäket} olivat maatuneena kerroksena täytemaan päällä, osa hirsistä oli kuitenkin säilynyt. (kuva 7.)

Tornin ja Suvorovin välisen sauman, joka näkyi muurauksen alapinnassa, kohdalla, lähinnä sen itä- eli Suvorovin muurin puolella oli kaksi pohjois - eteläsuuntaista hirttä, jotka jäivät itä - länsisuuntaisten alle. Niiden tasot olivat + 76,27)+ 76,40). 38 cm näistä hirsistä alaspäin, niiden länsipuolella oli hyvin paksu (45 cm halkaisija) pohjois - eteläsuuntainen hirsi, joka ulottui etelästä vain kaivannon keskipaikkeille. Sen yläpintaan

oli liitteessä itä-länsisuuntainen ohuempi hirsi (20 cm halkaisija) (kuva 1). Po. paksun hirren ja em. kahden pohjois-eteläsuuntaisen hirren väli oli täynnä kiviä ja tummaa, lhopuun värjäämää maata sekä laasti- ja tiilimurskaa. Po. paksun hirren vieressä, sen molemmin puolin oli palamisjätteistä koostuva kerros. (Kuva 2).

Tornin alla olevassa täytemaassa oli runsaasti isoja kiviä, mutta varsinaisesta muurista ei voi puhua. Kivien väleissä oli hietaa ja laastikerroksia. Maakerrokset ks. maaleikkaus (kuva 3). Leikkauspinta n. 100 cm päässä tornin etureunasta tornin alla.

Tornin etureunasta jyrkästi tornin alle viettävään kallioon porattiin tartunnat (kuva 4) ja antura valettiin.

Suvorovin pohjoismuuri ulottui 115 cm alemmas kuin tornin pohja, eli n. tasoon + 75,85.

Koska Kijlin tornin perustukset em. kohdasta näyttivät arveluttavan heikoilta alkoi Pohjavahvistus Oy kaivaa anturan sijoja myös tornin Suvorovin sisäpihan puoleiselle sivulle eli etelä-kaakkoissivulle.

Pintamaa poistettiin tornin vierustalta koko siltä osalta, joka jää Itäpatterin ja Suvorovin ~~sisäpihan puoleiselle sivulle eli etelä-kaakkoissivulle~~. pohjoismuurin väliin. Tornin juurelta tuli esiin jyrkkäreunainen antura, jonka kivet näyttivät jatkuvan muurin alle. Antura alkaa n. 55 cm päästä Itäpatterista, tasolta + 78,98 ja sen leveys on tällöin 5 cm. Antura jatkuu n. 6,25 m päähän Itäpatterista koko ajan leveten. 4,15 m:n päästä Itäpatterista tuli esille patterin suuntaisen muurin itäsivua, joka ^{näytti} päättyi ^{vään} tornin anturaan. Kysymyksessä oli toden-

näköisesti vanha manttelimuuri. Tästä muurista eteenpäin tornin antura oli kaksitasoinen, porrasteinen. Alemman tason leveys vanhan manttelimuurin vieressä oli n. 30 cm ja koko anturan leveys 65 cm. Itäpäässä anturan koko leveys oli 100 cm. Anturan ylempi taso päättyy n. 12 cm ennen alemmaa, tällöin ylemmän tason leveys oli n. 80 cm. Alemman porrastuksen yläpinta itäpäässä oli tasolla + 77,30, länsipäässä se kaivauksen tässä vaiheessa näyttää yhtyvän siihen kivi- ja laastipintaan joka täyttää itäpatterin ja vanhan manttelimuurin itäreunan välisen alueen. (valokuvat). Antura ei pääty itäpäästään kohtisuoraa tornia vastaan, vaan loivasti vinottain, yhtyen tornin etureunaan n. 7 m päässä Itäpatterista. (KUVA 1)

Varsinaisen anturan kaivanto tehtiin manttelimuurin itäpuolelle. Maa sisälsi hiekkaa, kiesua, pieniä kiviä, puunjuuria yms. Anturan alareuna oli suunnilleen tasolla + 76,50. Noin 30 cm siitä alaspäin, sen suuntaisena oli ^{kalvan luutta.} osittain anturan alla (lev. 20 cm), ~~kaksi hirttä. Toinen hirsistä oli~~ toinen 50 cm:n päässä siitä sen ulkopuolella (lev. 35 cm). Hirret jatkuivat vanhan manttelimuurin sisään. (kuva 1).

Tasolta + 75,64 alaspäin alkoi anturan alla kivipinta. Sen etureuna oli kaareva ja se oli kaivannon itäreunalla suunnilleen anturaan alareunan tasolla ja manttelimuurin edustalla n. 30 cm anturan etureunan sisäpuolella. (kuva 1). Kivikerros ulottui n. 80 - 100 cm:n päähän tornin alle ja se oli n. varvin paksuinen. Sen pohjoisreuna loppui melko suorasti ja jyrkästi.

Tornin perustana oli hirsiristikko, jossa alimmaisena olivat itä-länsisuuntaiset hirret. Ne alkoivat heti tornin etureunan alta, anturan osalla niitä ei ollut. Hirsissä oli kaivannon alueella, jonka syvyys tornin alle anturan etureunasta oli 2,20 cm

4 kpl. Niiden leveydet olivat 20-25 cm, välit 20-27 cm. Hirret oli asetettu suoraa maanpintaa vastaan ja tornin muuraus oli aloitettu heti näitten päältä, välit oli täytetty kivillä (valokuva). Hirsien alareunat olivat tasolla + 76,49. Hirret poistettiin. Niiden päällä olivat pohjois-eteläsuuntaiset hirret, 4 kpl, muurattuna muurin sisään. Ne olivat jonkun verran paksumpia kuin alemmat hirret. Osa hirsistä oli lahonnut pois. Hirret olivat ulottuneet osittain anturan alle. Niistä jäi tornin pohjaan suuret laastipinta-^{ma}iset painanteet. Hirsien jäänteitä^{ma} poistettaessa jouduttiin myös muurin pohjaa purkamaan n. 26 cm:n verran. (kuva 1).

Hirsiristikko oli, kuten edellä jo mainittiin, rakennettu suoraa maanpinnalle. Heti hirsien alla oli ohuehko kerros tummaa, lahoppunsekaista hiekkamaata ja sen alla runsaasti kalkkia sisältävää hiekkaa (maatunutta laastia?), joka länsisivulla oli vain pari cm paksuna kerroksena, mutta itäisivulla, jonne päinmaakerrokset laskevat, se oli jo n. 10 cm paksu. Alimpien hirsien ja vanhan manttelimuurin yläpinnan väliin jäi paikoin 14-25 cm paksu kerros maata, jossa edellä selostetut kerrokset olivat myös havaittavissa. Edellä selostettujen kerrosten alla oli 2-3 cm tummaa hiekansekaista maata ja tämän alla runsaasti kalkkia sisältävä valkea hiekkakerros, paksuus n. 2-5 cm. Tämän alla edelleen n. 5 cm paksu tummunut hiekkakerros, sen alla 8-20 cm paksu vaaleampi hiekkakerros. Edelleen 10-14 cm paksu kerros, jossa yläreunalla pääasiassa palanutta puuta, mikä alempana muuttuu lahoppuiksi. Sen alla sinertävä hieta (hiesu) joka länsireunalla oli paikoin 14-25 cm paksu, itäreunalla 5 cm. Tämän alla lahoppuikerros, joka pääasiassa muodostuu lastuista (lähinnä kirveellä veisteyistä). Tämä puokerros oli em. varvin paksuisen kivikerroksen päällä.

Kaivannon itäreunalla, n. 35 cm päässä manttelimuurista ja n. 50 cm päässä anturan etureunasta, sen alla em. kivipinnan päällä oli kivistä muodostunut "möykky", joka voisi olla jäännös vanhasta muurauksesta. Laastia ei voinut havaita. Kivien väleissä oli tummaa, hiekansekaista maata. Sen yläpinnan ja muurin pohjakivien väli oli 38 cm. Tässä välissä oli kerroksittain hiekka- ja multakerroksia. Heti kiviröykkiön päällä oli pohjois-eteläsuuntaisia hyvin lahoja puita (kuva 5). Kiviröykkiön pohjoispuolella (lev. n. 70 cm) po oli samantyyppistä kerroksellista maata kuin edellä on selostettu ja lisäksi lahopuita. Yhteinen korkeus oli n. 75 cm. Tämän jälkeen oli pelkkiä kiviä, jotka liittyivät alla olevaan varsin paksuiseen kivitasoon.

Kivitason alla oli hiesua/hietaa eli luonnonmaa ja peruskallio, jonka korkein kohta oli juuri tornin reunan alla lähellä manttelimuuria, n. 80 cm sen alapuolella. Tästä kallio laskee melko jyrkästi itään ja etelään. *kuva 6*

Kaivantoa laajennettiin itään ja tällöin poistettiin po. kiviröykkiö. Itäsivu tuli nyt sijaitsemaan 170 cm:n päässä manttelimuurista. (kuva 6). Peruskallio laskee edelleen hyvin jyrkästi itään. Sen päällä oli hieta-hiesukerros ja tämän päällä, kuten aikaisemminkin lahopuukerros. Tästä ylöspäin n. 50 cm korkeudelta oli sikin sokin olevia kiviä tummassa hiekansekaisessa maassa. Kaivannon perällä, pohjoispäässä oli hyvin suuri kivi, joka ulottui luonnonmaahan asti. Tämän kiviä sisältävän kerroksen päällä oli hiesu-, hiekka- ja lahopuukerroksia (kuvat 7).

Manttelimuuri, joka oli kaivannon länsisivuna, oli yläosastaan n. 70 cm korkeudelta suhteellisen kiinteää muurauksta, mutta tästä alaspäin (suunnilleen samalta tasolta kuin pohj.-eteläsuuntainen kivien alareuna) kivet olivat irrallisia, niiden väleissä oli runsaasti

tummaa, hiekkansekaista maata, ja kun alla oleva hiesu pohjaveden virtauksen takia vähitellen liestyi, tippui muurikiviäkin pois. Manttelimuuri ei tornin anturan kohdalla ollut liitteessä siihen. Tornin pohjan alla muuri jatkui saumattomana pohjoiseen, joskin melko epämääräisenä. Kivien väleissä oli runsaasti ~~laastia~~ maata. (kuva 8).

Kaivanto valettiin. Manttelimuurin alaosaan valettiin betonista tukireunus. (kuva 6)

Kolmas kaivanto, joka kesällä -65 tehtiin Kijlin tornin alle käsitti Suvorovin pohjoismuurin ja tornin sisäpuoleisen nurkkauksen. Tämän kaivannon ja manttelimuurin viereisen kaivannon väliin jäi 1,6 m leveä kaivamaton maakannake. Tästä syystä tornin anturan jatkumisesta alaosaan yhtenäisenä Suvorovin pohjoismuuriin asti ei voi sanoa vielä mitään varmaa. Nurkkakaivannon alueella anturan yläreuna pohjoismuurin vieressä oli tasolla +77,32. Itäpatteriin päin mentäessä se laski, mikä osittain johtui siitä, että antura oli alla olevan maan painuessa laskenut ja irronnut muusta tornista (valokuvat). Tällöin anturan yläreuna oli tasolla +76,93. mistä se edelleen laski tasolle +76,75. ^(kuva 1) Anturan korkeus nurkkauksessa oli noin 70 cm (2 kiveä päällekkäin) ja kaivannon länsiosassa alasretkahtaneella osalla oli 30 cm eli yksi kivivervi. Antura alkoi hirren päältä. Anturakivet olivat hyvin suuria, pituus tornin alle oli 60-100-150 cm, korkeus 30-40 cm. Tornin alaosa oli melko huonoa, laasti rapautunutta, kivien välit täynnä puunjuuria. Muuria jouduttiin purkamaan tasolta + 77,60 alaspäin, mutta ylöspäin oli jo kiinteää muuria.

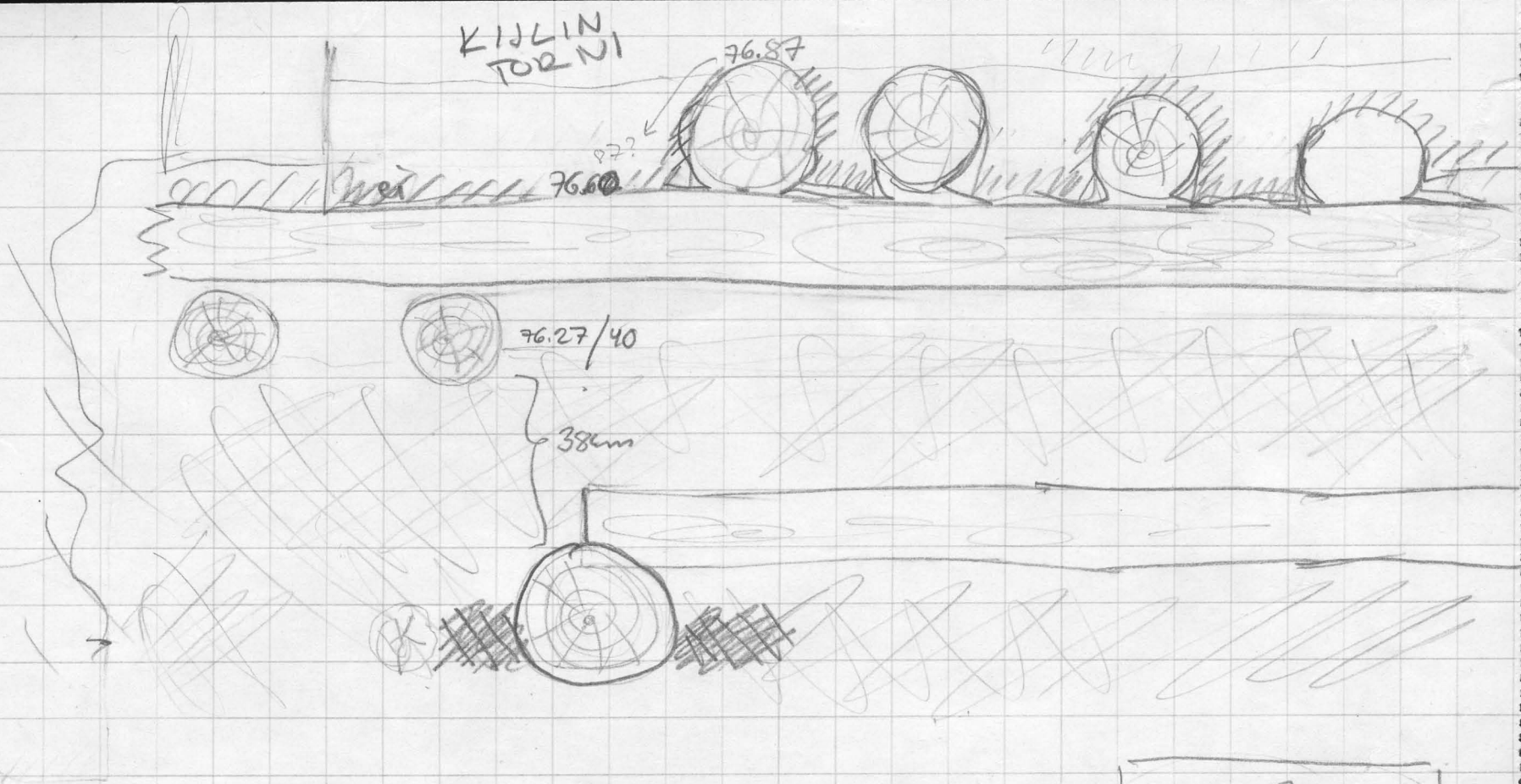
Myös Suvorovin pohjoismuuriin kuului anturaosa (kuva 1). Sen yläpinta oli tasolla + 76.50, mitattu tornin anturan vierestä, tästä itään n. 1,5 m se oli tasolla + 76,84. Torninpuoleinen osa, n. 130 cm. matkalla oli kaksitasoinen. Ylemmän tason leveys n. 25 cm,

alemman 7 - 10 cm (valokuva).

Tornin ja pohjoismuurin edustalta tuli esille laattakivipintaa, joka oli kanavaan päin viettävää. Kiveys alkoi suunnilleen anturan alareunan tasolta. Kiveystä ei poistettu kuin aivan anturan edustalta.

Tornin pohjahirsistöön po. kaivannon kohdalla kuului alinna 2 pohjois-eteläsuuntaista hirttä, jotka sijaitsivat osittain anturan ~~päällä~~ alla. (Anturaa oli alettu muurata näistä ulomman hirsien ^(kuva 1) päältä.) Hirsien tasot olivat + 76,42 (yläpinta). Varsinainen tornin pohjahirsiristikko sijaitsi näiden yläpuolella. Alimmaisina olivat, kuten koko tornin alueella, itä-länsisuuntaiset hirret, tasolla + 76,57. Hirret oli asetettu suoraa maanpinnalle, ei luonnonmaahan. Maa oli pääasiassa hiekkamaata, kerroksellista, kuten manttelimuurin viereisessäkin kaivannossa. Ennen luonnonmaata oli samoin suurehkoista kivistä koostuva kerros n. 60-70 cm (valokuva). Itä-länsisuuntaisten hirsien välit oli täytetty muurikivillä, samoin väli, joka jäi näiden ja pohjois-eteläsuuntaisten hirsien väliin. (n. 1 - 2 kivivarvia). Tämä tornin pohjaosa oli ilman laastia, eivätkä kivet olleet erityisen säännöllisesti ladottuja. Ylimmät hirret sitävästoin jäivät jo yläosastaan laastikourun sisään. Ne olivat myös jonkun verran paksumpia kuin alemmat. Yleensä voi sanoa näiden kolmen kaivannon perusteella, että tornin pohjahirsiristikko eteläosassa oli yhtenäinen ja suhteellisen säännöllinen.

KIJLIN
TORNI

76.87

76.60

76.27/40

38cm

kuva 2
kain. keit.

leikk. n. 110cm päästä tornin etureunasta

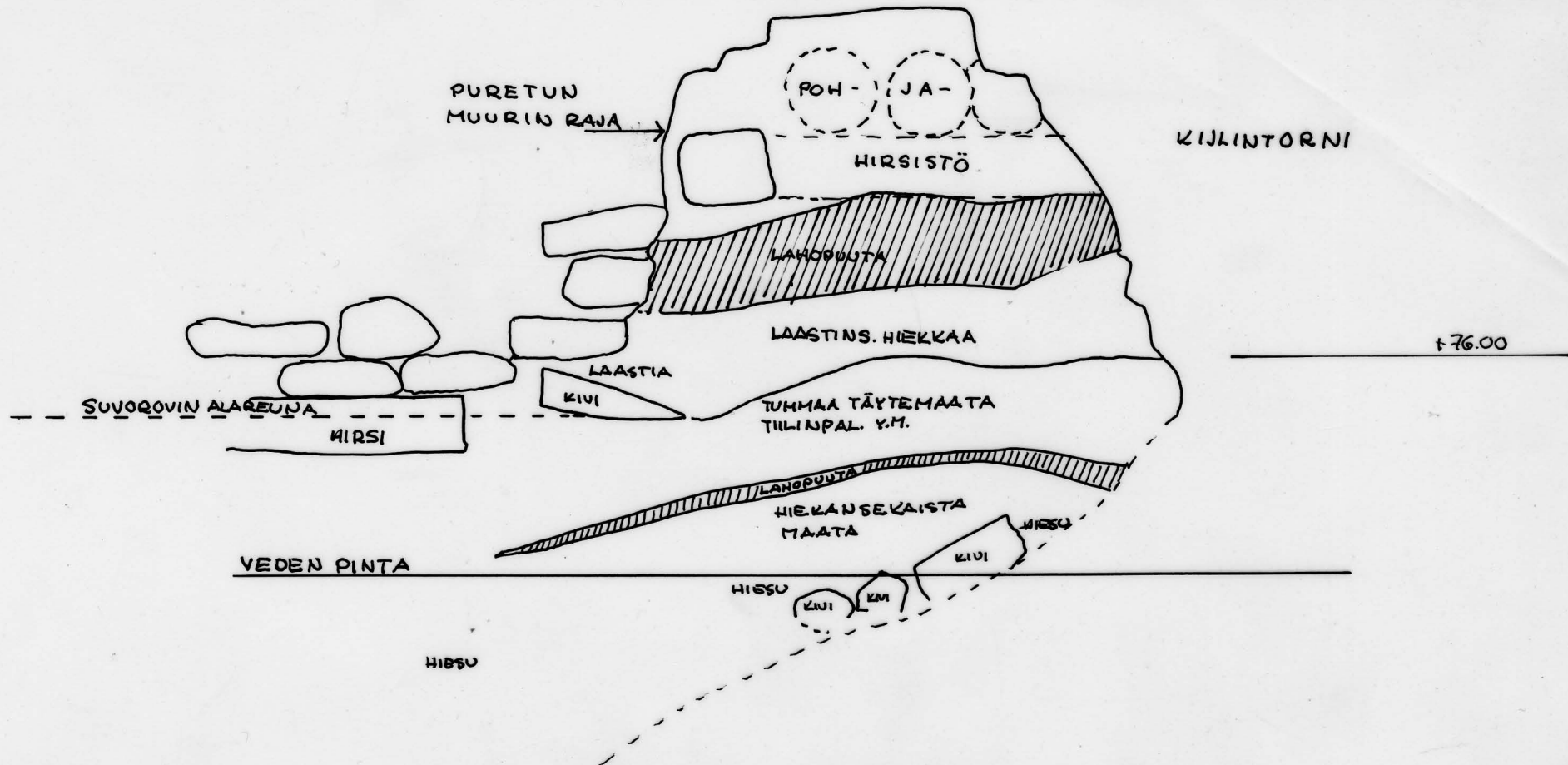
Pä-länsi

260
115
145

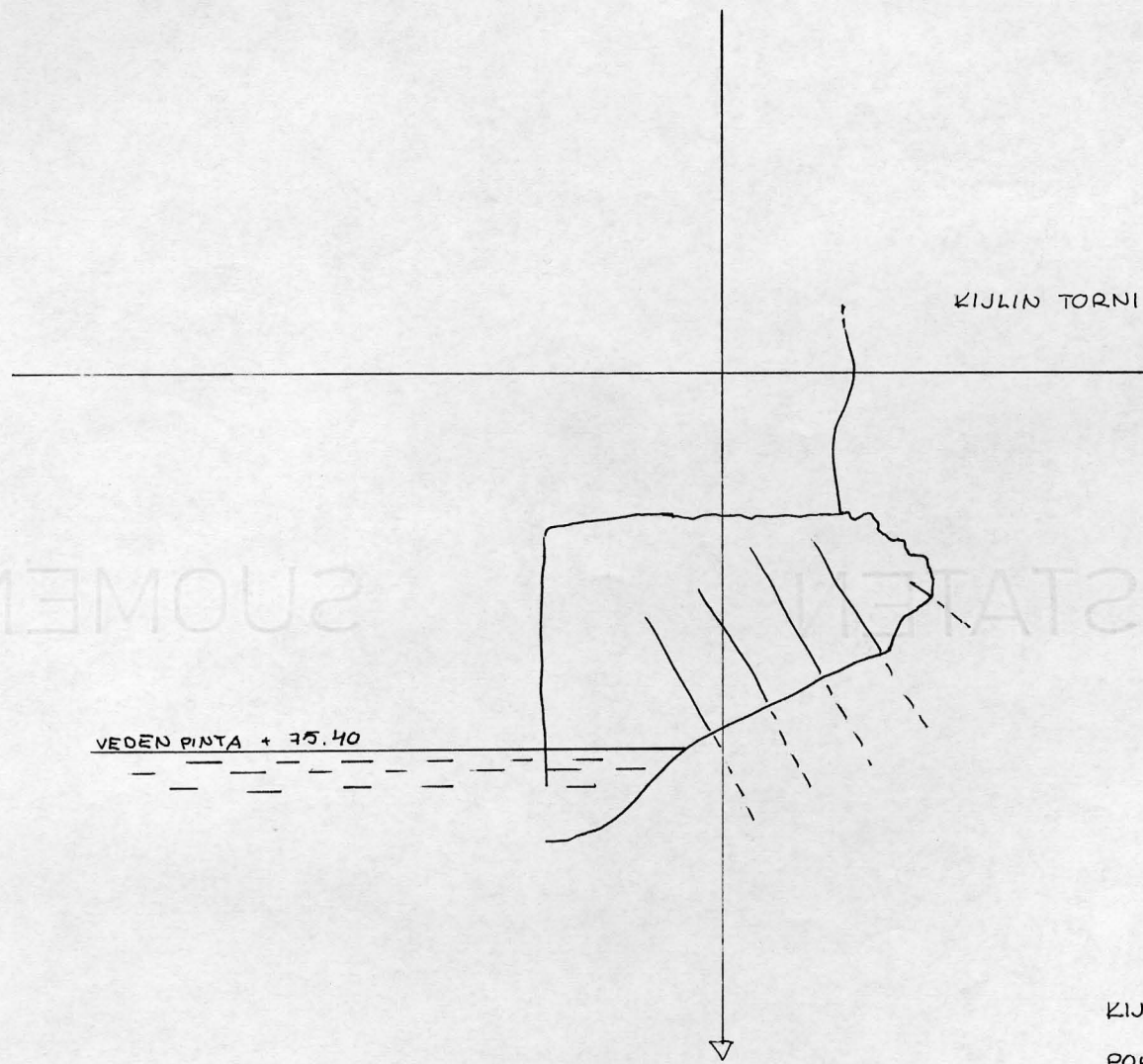
mu

KUVA 3
KAIN. KEET -65

+77.00

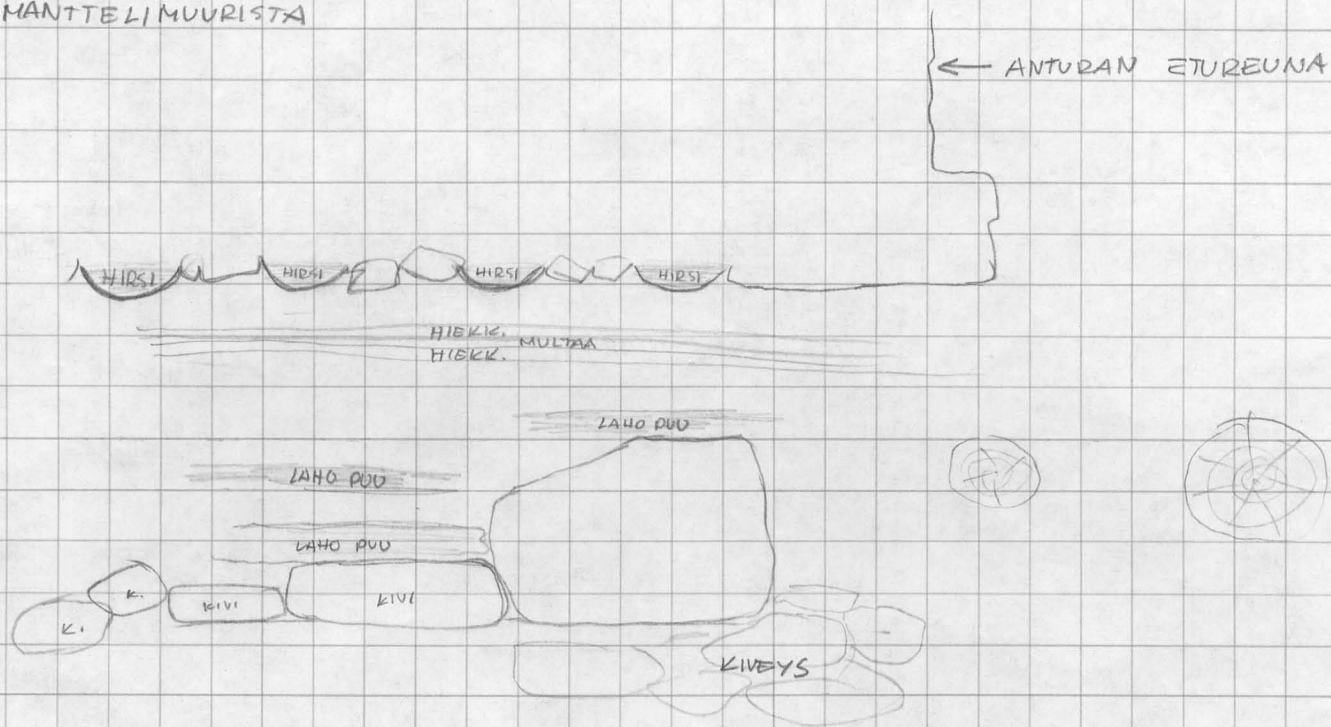
KUVA 4

KIJLIN TORNIN JA SUVOROVIN
POHJOISIVUN NURKAN KAIVANTO
ULKOPUOLI
1965

ITÄSIVU U. 80 CM PÄÄSSÄ
MANTTELIMUURISTA

← ANTURAN ETUREUNA

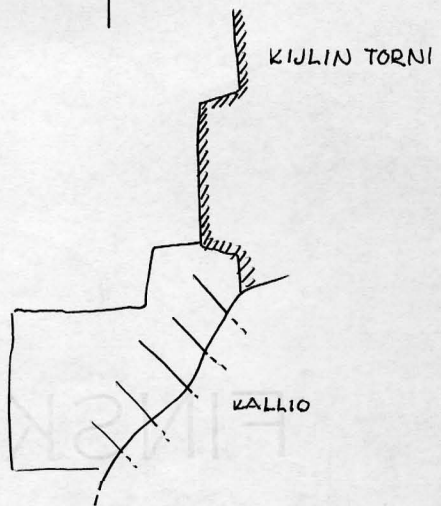
n. 1/20

(kuvaa 5
kain. lehti)

± 79.00

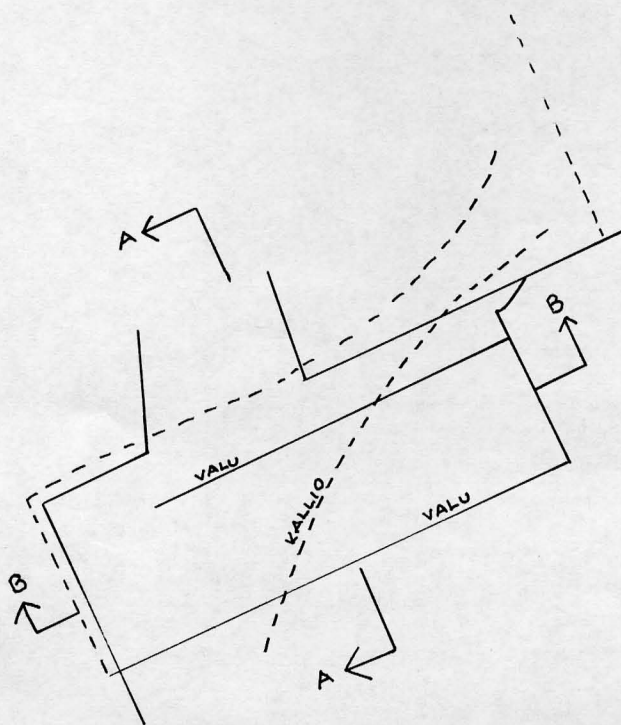
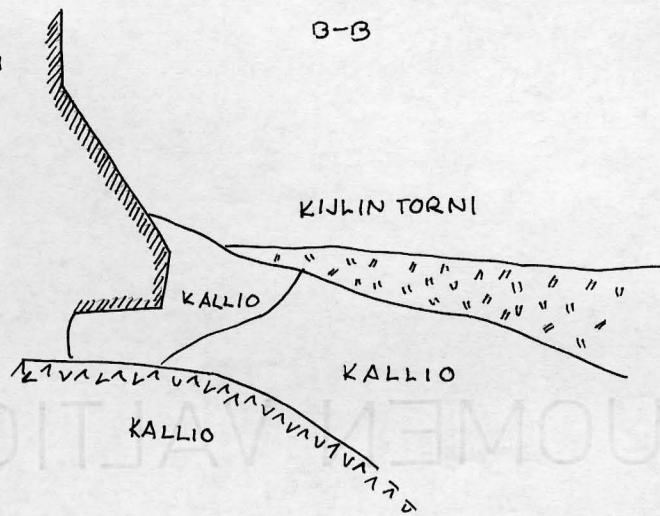
± 79.00

A-A

ITÄPATTERI

B-B

ITÄSIIVU N. 170CM PÄÄSSÄ MANTTELIMUURISTA

← ANTURAN ETUREUNA

HIESI

KIVI

LAHOPUUTA
HIEKANSEKASTA MAATA

HIESU. HIEKKA JA LAHOPUUKERROKSA

KIVI

KIVIÄ
TUMMASSA HIEKANSEK.
MAASSA

LAHOPUU

HIESU / HIEKKA

+ 95,00

KUVA 7 KAU. KEET. 1965

MK. N. 1:20

KIJLIN
TORNI

MAANPINTA

"MANTTELIMUURI"
KATSOTTUNA IDÄSTÄ

ANTURA

EI LIITETTÄ

HIRSI MUURIN UUSI ALAREUNA

KIINTEÄN
MUURIN ALA-
REUNA →

MUURIN ALKUP. ALA

IRRALLISIA
MUURIKI-
VIÄ, JOITA
PUOTOILE-
VAT POIS

TUMMAA
HIEKANSEK-
MAATA

KIVIÄ

14cm HIESU/HIETA 14cm
7cm SINERTÄVÄ 25cm
LANGROTTA, LASTUA

HIEKKAA
HIETAA

KALLIO, JONKA
PÄÄLLÄ OLI KIVIVARVI

MK. N. 1:20